

UMEÅ UNIVERSITET

An abstract, textured background image with a color palette of deep blues, greens, and oranges, resembling a close-up of a mineral or biological surface.

Bråklekar utomhus

En kvalitativ studie om pedagogers syn på bråklekar

Edvin Lidman

Examensarbete, 15 hp

Förskolläraryrket, Examensarbete för förskollärarexamen, 210 hp

Ht 2018

Sammanfattning

Denna studie handlar om hur pedagoger tänker runt bråklekar utomhus. Fokus i studien är att ta reda på hur pedagogerna förhåller sig till utevistelsen, vad pedagogernas uppfattning av bråklekarna är och hur pedagogerna behandlar pojkar och flickor när det kommer till bråkleken. För att ta reda på hur pedagogerna tänker runt bråklekarna har jag använt mig av en kvalitativ metod med interjuver och observationer. Resultatet visar att det finns många olika tankar runt bråklekarna ifrån pedagogerna. Man kan se att pedagogernas egna erfarenheter formar olika sätt att bemöta bråklekarna på. Många hanterar bråklekarna på olika sätt. Pedagogerna har olika gränser när bråklekarna är okej och inte okej. Det har också kommit fram att flickor vill leka dessa lekar men har däremot svårt att starta upp bråklekarna för att då skulle flickorna gå emot samhällets förväntningar.

Nyckelord: *Utevistelse, förhållningsätt, farligt, genus*

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
STUDIENS CENTRALA BEGREPP	3
BRÅKLEKAR.....	3
GENUSPERSPEKTIV.....	3
BAKGRUND	4
UTEVISTELSEN BETYDELSE FÖR BARN	4
PEDAGOGERNAS ROLL.....	4
LEKENS BETYDELSE	5
METOD	7
METODVAL	7
URVAL	7
GENOMFÖRANDE	7
DATAINSAMLING, BEARBETNING OCH ANALYS	8
FORSKNINGSETISKA RIKTLINJER	8
RESULTAT	10
UNDER RESULTATET FINNS MIN SAMMANSTÄLLNING AV OBSERVATIONERNA OCH INTERVJUERNA	10
OBSERVATIONER.....	10
<i>Förskolornas utemiljö</i>	10
<i>Pedagogernas förhållningsätt</i>	10
<i>Barnens lek utomhus</i>	10
INTERVJUER	11
<i>Förskola nr1</i>	11
<i>Hur ser pedagogernas syn på bråkleken ut?</i>	11
<i>Hur förhåller sig pedagogerna till utevistelsen?</i>	11
<i>Hur behandlar pedagogerna pojkarna och flickorna lika när det kommer till bråkleken?</i>	12
<i>Förskola nr2</i>	12
<i>Hur ser pedagogernas syn på bråkleken ut?</i>	12
<i>Hur förhåller sig pedagogerna till utevistelsen?</i>	13
<i>Hur behandlar pedagogerna pojkarna och flickorna lika när det kommer till bråkleken?</i>	13
<i>Förskola nr3</i>	13
<i>Hur ser pedagogernas syn på bråkleken ut?</i>	13
<i>Hur förhåller sig pedagogerna till utevistelsen?</i>	14
<i>Hur behandlar pedagogerna pojkarna och flickorna lika när det kommer till bråkleken?</i>	14
ANALYS	15
PEDAGOGERNAS SYN PÅ BRÅKLEKEN UTOMHUS	15
PEDAGOGERNAS FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL UTEVISTELSEN	16
POJKARNA OCH FLICKORNA I BRÅKLEKEN	17
DISKUSSION	19
PEDAGOGERNAS TANKAR OCH FÖRHÅLLNINGSSÄTT RUNT BRÅKLEKARNA.....	19
POJKAR OCH FLICKOR I FÖRSKOLAN.....	20
METODDISKUSSION	21
REFERENSLISTA	22

Bilaga 1: Intervjufrågor

Inledning

I en förskola idag är man mycket ute på dagarna. När barnen är ute får deras fantasi flöda och den kan skapa fantastiska och spännande lekar. Utevistelsen handlar mycket om barnens kreativitet och samspel med varandra (Ohlsson, 2015). Det finns mycket forskning kring dessa ämnen men det finns ett ämne som det inte är skrivit så mycket om alls och det är bråkleken.

När barn leker med andra barn måste de tillsammans skapa lekramarna för leken. Vissa lekar är svårare än andra att leka och bråklekarna är en av dessa lekar. Bråklekar utomhus är lekar som ifrån ett perspektiv utifrån leken kan ses som att barnen inte är överens eller är på väg att skada varandra. Tanken med leken är inte att skada varandra utan att utforska och bearbeta olika upplevelser barnen har sett eller varit med om (Öhman, 2011). Skillnaden på bråklekar och vanlig lek är att bråklekarna oftast syns tydligare. Barnen är högljudda och springer runt, pedagoger kan se dessa moment som störande för alla andra barn som leker. De klassiska bråklerkarna är fäktning med långa föremål, brottning, knuffar och lek med hög ljudnivå. Bråklekarna handlar ofta om att testa gränser som vi vuxna kan ha svårt att acceptera. Många bråklekar kan lätt sluta med att barnen gör sig illa. Bråklekarna kan ses som farliga lekar där barnen lätt kan skada sig. Vad som ses som bråklekar varierar från person till person. Vi har olika erfarenheter och tolerans mot dessa lekar som gör att vi hanterat bråklekarna olika. Det finns ett examensarbete som Stenkula & Daabas (2017) har skrivit. De har tittat på hur pedagogerna förhåller sig och hanterat bråkleken i förskolan. Den studien gjordes 2017 i södra Sverige med några observationer och intervjuer. I slutet av studien nämns vidare forskning. Denna del tar upp tanken att forska vidare på genusperspektivet i bråkleken. Mitt arbete gjordes i norra Sverige med observationer och intervjuer. Eftersom en studie hade gjorts i södra Sverige om bråkleken fokuserade jag lite mer på genusperspektivet som den studien hade som vidareforskning. Det finns fortfarande några likheter i hur arbetet utfördes. Anledningen till det är för att studierna är gjorda långt ifrån varandra och mitt arbete fokuserar bara på utevistelsen som kan leda till olika resultat.

Något som är tydlig i samhället idag är att vissa lekar är mer acceptabla än andra när barnen leker utomhus. Barnen blir ofta tillsagda när de leker en lek där de använder pinnar eller när de jagar och knuffar varandra. Det är ofta en liten sak som barnen gör eller använder som vuxna reagerar på (Öhman, 2011). Lekarna som blir mest drabbade är de grovmotoriska lekarna som pedagogerna stoppar. Pedagogerna säger sällan till vid andra situationer. Jag har sett att bråkleken ofta blir förbjuden utan att man förklarar tydligt för barnen varför. Det sker ofta en envägskommunikation där det är bara pedagogen som får säga något. Pojkar leker mer fysiska lekar och flickor väljer ofta att leka rollekar (Öhman, 2011). Det betyder att pojkarnas val av lek oftare blir stoppad än flickornas lekar. Däremot har vuxna utifrån min erfarenhet högre tolerans mot pojkars bråklekar än mot flickors bråklekar. Det är däremot oklart hur det ser ut på förskolorna. Normen som finns i samhället idag är att pojkar får leka mer bråklekar. Men ser det ut så på förskolor också?

På en förskola arbetar många pedagoger med olika erfarenheter, tankar och syn på hur en lek ska se ut utomhus. Det betyder att på en och samma förskola kan deras syn på bråkleken variera ifrån pedagog till pedagog. Därför är det väldigt viktigt att man i arbetslaget har pratat om vad som är okej och vad som inte är okej i uteleken. Om man inte har gjort detta är det väldigt lätt att barnen blir förvirrade på vad de får göra och inte

får göra. Jag har sett att det ganska ofta sker att ett barn får en positiv uppmuntran för något det gör ifrån en vuxen och sedan kommer en annan vuxen som säger att det inte är okej att göra det barnet gör. I Förskolans läroplan står det att förskolan ska erbjuda en trygg miljö men samtidigt utmana och locka barnen till lek och aktiviteter. Verksamheten ska också ge utrymme för barnens egen fantasi, planer och kreativitet i lek och lärande såväl som inomhus och utomhus (Skolverket, 2016). Man kan se en skillnad mellan vad läroplanen säger och på vad pedagogerna ibland gör.

I dagens samhälle ska allt vara så säkert som möjligt. På förskolor har man reflexvästar på barnen för att hjälpa pedagogerna se var barnen är och man har hjälm när det är halt ute. Säkerhet är viktigt men det finns en risk att det sprider sig in i leken. Alla lekar som det finns en lite risk för skada kan lätt bli förbjudna. Man behöver sätta en gräns för vilka lekar som man ska förbjudas. Om man ska förbjuda alla ”farliga” lekar kommer många bra och lärorika lekar att försvinna. Det finns alltid andra alternativ att gå. Det gäller bara att hitta dem. Genom att leka kan barnen lättare uttrycka sig själva (Öhman, 2011). Det finns många studier som visar att barn både bearbetar och lär sig saker genom leken (Öhman, 2011; Skolverket, 2016; Doverbog, Pramling & Pramling 2013). Barnen leker det de utforskar och bearbetar just nu. Hur blir det då om vi förhindrar deras utforskande genom att förbjuda bråkleken?

Syfte och frågeställningar

Syftet med detta arbete är att undersöka hur olika förskolor och pedagoger arbetar och tänker runt bråklekarna utomhus. Syftet är att jämföra om pedagogerna tänker olika mellan förskolor när det kommer till bråklekarna men också om pedagogerna tänker olika på samma förskola. Vidare kommer jag också att undersöka utifrån genus hur barn och pedagoger beter sig runt bråklekarna.

Hur ser pedagogernas syn på bråkleken ut?

Hur förhåller sig pedagogerna till utevistelsen?

Hur behandlar pedagogerna pojkar och flickor lika när det kommer till bråkleken?

Studiens centrala begrepp

Bråklekar

Bråklekar är lekar som är motoriska och högljudda. Brålekarna är lekar som kan tolkas att barnen inte är överens eller är på väg att skada varandra. Det händer lätt att vuxna misstolkningar leken. Brålekarna handlar ofta om att testa gränser som vi vuxna kan ha svårt att acceptera (Öhman, 2011). Vad som ses som bråklekar varierar från person till person.

Genusperspektiv

Att ha ett genusperspektiv betyder att man synliggör maktstrukturer som är knutna till kön (Calleman 2009). Det handlar om att uppmärksamma olikheter och orättvisa mellan könen. Wernersson (2006) menar att man behöver gå utanför de normer som finns för att få syn på olikheterna mellan könen. I förskolan används detta perspektiv för att anpassa miljöerna och sättet arbetslaget jobbar på.

Bakgrund

I denna del har det sammanställts vad olika forskare och författare har skrivit om bråklekar. Bakgrunden är uppdelad i fyra olika delar som kommer vara till stöd för att förklara och tydliggöra studiens resultat.

Utevistelsen betydelse för barn

Ohlsson (2015) ser att många pedagoger vet att barn mår bra av att vara ute. Många pedagoger väljer att vara ute för att barnen leker så bra utomhus. Forskning har visat att barns motoriska, sociala, kreativa, emotionella och kognitiva utveckling stimuleras bättre utomhus. Barnens koncentrationsförmåga och hälsa har också visats gå uppåt (Grahm, 1997).

Något som Ohlsson (2015) märkte var att många pedagoger missar möjligheten att använda utevistelsen som ett verktyg för att uppnå läroplanens mål och riktlinjer. Han menar att många pedagoger skulle behöva tänka om hur de ser på utevistelsen. Ohlsson (2015) refererar till Kipling som är författare och är den som har skrivit Djungelboken. Han säger att det bästa sättet att väcka nyfikenhet och förstå hur allt fungerar är genom att alltid ifrågasätta och aldrig ta något för givet. För att inspirera barn kan man ställa frågor som är aktuella för dem just nu. Pedagogernas uppgift är att se till att anpassa miljön för att skapa en trygg, säker och lockande plats där barnen kan leka optimalt (Öhman, 2011; Doverborg, m.fl. 2013). Detta står även i läroplanen

Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den ska inspirera barnen att utforska omvärlden. I förskolan ska barnen möta vuxna som ser varje barns möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen (Skolverket, 2016, s.6).

Pedagogernas roll

Pedagogernas roll är viktigt. Vi vuxna är barnens förebilder och därför är vårt sett att bete sig viktigt att tänka på. Ohlsson (2015) är en av många som lägger stor vikt vid hur vi vuxna beter oss runt barnen. *"Vi vuxna har som uppgift att stimulera barnen genom att vistas i naturen tillsammans med dem"* (Ohlsson, 2015, s. 19). Han fortsätter att påpeka hur otroligt viktig leken är för barnen och om vi vuxna kan använda oss av barnens lek för att stimulera deras utveckling så är mycket vunnet. Genom lek lär sig barnen och vågar göra misstag. Pedagogernas uppgift blir att visa olika lekar och komma med förslag för att hjälpa barnen att utveckla sitt lärande. Ohlsson (2015) fortsätter med att påpeka hur viktigt det är att vi vuxna är med och våga delta i både nya och gamla lekar med barnen. Genom att vara med i leken höjs kvaliteten på umgänget och samspelet med barnen.

Ohlsson menar att man ska vara delaktig och tillgänglig för barnen. *"Vi kan lära barnen och de kan lära oss genom leken"* (Ohlsson, 2015, s. 20). Barn har en medfödd nyfikenhet och det är något som en vuxen kan ta vara på. Genom att alltid vara tillgänglig för barnen har man möjlighet att vara medundersökande, medupptäckande, medupplevande och medagerande (Ohlsson, 2015; Öhman, 2011; Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). Öhman (2011) antyder att det är en generationsplikt att lära barn lek, att föra över lekens koder till barnen. Doverborg m.fl. (2013) nämner vikten att utmana barnens förståelse i olika ämnen. Om barnen inte blir utmanade och om inte pedagogerna finns

där för att hjälpa barnen att ta sig an utmaningen så kommer barnen ha det mycket svårare att upptäcka sin omvärld (Doverborg m.fl. 2013). Om man som pedagog respekterar och värnar barnens låtsaslek kommer barnen att fortsätta med det långt upp i åldrarna. De kommer att bygga lekvärldar, konstruerar komplicerade handlingar och delge varandra. Om barns låtsaslek inte respekteras är chansen stor att de slutar med låtsaslek tidigare (Öhman, 2011). I Läroplanen för förskolan står det att:

Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Skolverket, 2016, s.7).

Däremot ser Öhman (2011) att pedagoger tenderar att lägga större vikt på saker där lärande och reflektion utförs och att detta kan leda till att leken hamnar i skymundan.

Lekens betydelse

Ohlsson (2015) berättar att många förskolegårdar behandlas som en park. Det ska inte finnas löst material som stenar, pinnar och kottar på gården. Men han tycker att man ska ta in naturen och det lösa materialet istället för att ta bort det för att det skapar bättre lekvärldar. Enligt Öhman (2011) har leken i stort hamnat i skymundan. Leken blir ofta utbytt mot andra saker som att se på tv, tv/dataspel och olika aktiviteter som vuxna har utformat ex. fritidsaktiviteter.

Barn leker annorlunda idag än vad de gjorde för ca 50 år sedan menar Öhman (2011). Förre lekte barnen det som vuxna gjorde på vardagen. De imiterade olika vuxenroller som togs med i låtsasleken. Idag leker barnen med alltmer fiktiva roller som de har sett på tv. Vi vuxna kan ha svårt att identifiera en lek, för att vi har förutfattade meningar om hur en lek ska se ut (Öhman, 2011). Våld och krig finns överallt idag. Det visas på tv, olika nyhetsmedier och ibland nära barnen. Våld och krig är en del av vardagen och därför leker barn det också. Många vuxna gillar inte när barn leker dessa våldsamma lekar och säger att barnen blir mer okänsliga och olydiga av dessa lekar. Öhman (2011) har också sett att många pedagoger har problem med att bestämma sig hur de ska gå tillväga med den våldsamma leken. Å ena sidan vill pedagogerna tillåta alla sorters lekar men å andra sidan är många moraliskt tveksamma till innehållet eller sättet barnen leker på. Öhman (2011) gör en jämförelse med vuxna som spelar paintball eller skytte av någon form, hon menar att dessa människor blir inte alls mer våldsamma för det utan att det är en skillnad på våldslek och våld. Däremot varnar Dunn & Hughes (2001) för barn som bara leker krigslekar och för barn som har svårt att leka sociala lekar. I deras studie kunde man se att dessa barns lek oftare övergick från våldslek till våld. Varför ska barn leka dessa lekar? Öhman (2011) menar att leken används för att skapa en förståelse på det som sker runt barnet. Leken kan handla om att hantera en upplevelse eller att försöka göra något oförståeligt förståeligt. Leken är ett tryggt sätt att bearbeta saker man har sett och varit med om. Hon förklarar att i leken finns det inget rätt eller fel. Barnen behöver inte känna sig oroliga att misslyckas eftersom det är en lek. Med hjälp av leken kan man utforska det okända som barnet vill veta mer om. Med lekens hjälp kan barnen ta utforskandet ett steg vidare både i den inre världen eller i den yttre världen (Öhman 2011).

Något som kan vara bra att komma ihåg är att barnens lek har inte alltid ett lyckligt slut anser Öhman (2011). Vissa lekar är baserade på farligheter och katastrofer. Barn kan testa gränserna för vad som är okej att göra mot andra och vad som inte är okej. Öhman (2011) påpekar att det är lärarens tålmod och acceptans som avgör vad som räknas som lek och

vad som tillåts. Hon har sett att många lärare är överens om att så länge barnen håller sig inom lekens regler är det okej. Tullgren (2003) har däremot sett att många förbjuder dessa lekar, eller försöker styra barnen mot något som tycks vara mer acceptabelt att leka.

Flickor och pojkars lek

Enligt Öhman (2011) så finns det skillnader på vad pojkar och flickor väljer att leka utomhus. Pojkar leker oftare aktivitetslekar medan flickor oftare leker relationslekar och använder språket mer i lekarna. Pojkar väljer ofta att leka lekar som de har sett på tv. Pojkarna väljer ofta en kraftfull manlig figur, t.ex. Batman eller Spiderman (Rithander 1991; Öhman 2011). Rithander (1991) intervjuade en förskollärare som sa att när pojkarna hittar seriefigurerna och leker de lekarna tar flickorna ofta avstånd ifrån den leken.

Rithander (1991) såg att pedagoger ofta försökte dämpa ner pojkarnas lek. Hon såg att pedagogerna använde mycket energi för att förändra pojkarnas lek genom att stoppa leken, dämpa eller locka med någon annan lek. Det hon såg var att istället för att uppmuntra flickorna att vara mer livliga så dämpades pojkarnas lek. Hon påstår att genom att dämpa pojkarna så dämpar vi också flickorna omedvetet. Rithander (1991), Säljö (2010) och Johansson (2008) hävdar att det finns en förväntning i samhället att pojkarna är mer livliga och busiga än flickor. Säljö (2010) och Johansson (2008) ser att barn formar sig själva för att passa in i denna ram som samhället har. Johansson (2008) ser att pojkar och flickor har osynliga barriärer som gör det svårt för dem att uttrycka sig i vissa lekar. Däremot menar hon att det finns vissa undantag där pojkar och flickor bryter mot samhällets förväntningar.

Strandberg (2014) har hört ifrån många vuxna att det är ofta flickor som ska hjälpa pojkar och sällan åt andra hållet. Strandberg tycker att barnen inte ska lösa problemen för ett annat barn som han ofta får höra flickor blir uppmuntrade att göra. Det handlar istället om att ett barn lär ett annat barn något för att lösa problemet. Rithander (1991) såg att personalen i förskolan i allmänhet hade lättare att förstå och leva sig in i flickornas lekar. Förskolan är ett kvinnodominerat arbete och denna värld är välbekant och lättförståeligt, medan det inte finns en självklar kunskap om pojkarnas eller männens värld på förskolan. Mycket av uppmärksamheten som riktas mot högljudda och utagerande pojkar blir ofta negativt såg Rithander (1991). Strandberg (2014) uppmuntrar att barn ska lära ut det dem redan kan till andra barn. Han säger att kunskapsutvecklingen sker i sociala aktiviteter. Genom att barnen lära andra barn får barnen också en klarare bild hur andra tänker och agerar.

Metod

I denna del kommer jag att redogöra vilka metoder jag har använt mig av för att samla in all empiri till studien och hur jag senare har bearbetat detta.

Metodval

Metoden som valdes för att få fram informationen till detta arbete var först och främst kvalitativa intervjuer. Med kvalitativa intervjuer kommer man närmare verksamheten. I intervjun skapas kunskap mellan intervjuaren och den intervjuade (Kvale & Brinkman, 2014). I en intervju kan pedagogerna förklara utifrån sina yrkeserfarenheter hur de tänker runt de frågor som ställs (Löfgren, 2014). Vikten i intervjun är pedagogernas tankar om området och hur deras arbetssätt är (Patel, 2011). Det gjordes också några observationer av utevistelsen. Observationer är bra när man ska samla information inom ett område som berör beteenden och skeenden i vardagen (Patel, 2011). Det jag tittade på när observationerna gjordes var pedagogernas förhållningsätt utomhus, var håller sig pedagogerna utomhus, vad leker barnen med, vilka lekar leker barnen, sker det bråklekar? Observationen var mest till för att man skulle få en bild av hur pedagogerna jobbar på olika förskolor och för att kunna jämföra det pedagogerna sa på intervjun och vad man hade sett under observationen.

Urval

De förskolor som har varit med i denna studie är ifrån en och samma kommun i norra Sverige. Totalt har det varit tre olika förskolor med flera avdelningar. Alla förskolor är ifrån olika områden och ligger långt ifrån varandra. Det betyder att alla har olika förskolechefer. Tanken med att välja förskolor långt ifrån varandra var att få en större helhetssyn hur det kan se ut och på så vis se om man kunde hitta några skillnader eller olikheter mellan förskolorna.

Pedagogerna som har blivit intervjuade är både förskollärare och barnskötare som förskolorna har valt ut. Det gjordes flera intervjuer på samma förskola, fast från olika avdelningar. Anledningen till det var att se om det fanns andra tankar på samma förskola om bråkleken och hur man ska hantera den. Pedagogerna hade också olika åldersgrupper, vissa jobbade med små barn och andra med äldre barn. Det skickades ett mejl till flera olika förskolor där det stod vad arbetet skulle komma att handla om och vad jag ville göra på förskolan. I mejlet stod det att jag kommer observera utevistelsen och intervju en eller fler pedagoger om det finns möjlighet till det. I mejlet fanns även intervjufrågorna som kommer ställas vid intervjun.

Genomförande

Totalt var det tre förskolor som besöktes. Kontakten med förskolorna gjordes via mejl och telefon. När förskolorna hade godkänt att jag fick komma och intervju och observera bestämdes det tillsammans en tid på förmiddagen. Förskolan som togs kontakt med via telefon fick frågorna efter telefonsamtalet. Förskolorna som togs kontakt med via mejl fick frågorna i mejlet. Frågorna skickades i förväg för att pedagogerna skulle kunna förbereda sig för intervjun. Av intervjufrågorna som skickades ut fanns det fyra huvudfrågor och sen fanns det några följdfrågor runt de fyra huvudfrågorna (se bilaga 1). Dessa frågor var till för att pedagogerna skulle börja fundera runt bråkleken och hur de tänkte runt den. Utifrån frågorna som står i bilaga 1 ställdes det också andra frågor om saker som jag ville veta mer om som kunde komma upp i diskussionerna. En Fråga som inte var nerskriven

var hur pedagogerna ser på genus i bråklekarna. Fördelen med att skicka ut frågorna i förväg är att pedagogerna kan fundera över frågorna innan intervjun. Däremot en nackdel kan vara att arbetslaget väljer ut pedagogerna som är duktiga i det ämnet. Därför valde jag att inte ta med så många frågor om genus i själva frågebladet som skickades ut. På så vis är det mer trovärdigt att pedagogerna säger vad de tycker och inte formar ett svar som de tror jag vill höra. Genus är ett ämne som förskolor pratar mycket om och förskolorna strävar efter att ha en jämlik förskola oberoende av kön. Därför tror jag att svaren kunde ha blivit tillgjorda för att passa in i denna bild. Bråkleksaker är däremot något som är svårt och sällan pratas om. Därför valde jag att skicka ut dessa frågor för att informanterna skulle förstå vad intervjun kommer att handla om.

På två av förskolorna genomfördes observationen först. På en förskola var jag tvungen att ha intervjuerna före observationerna för att det inte fanns någon tid att ta det efteråt. Innan observationerna genomfördes förklarade jag för pedagogerna vad som kommer att observeras. Observationerna hölls 30 min utomhus och antecknades på block. Totalt gjordes det en observation på varje förskola. Innan intervjuerna hölls berättade jag att förskolan och den som intervjuas kommer vara anonyma och all data som samlas in kommer att raderas efter arbetet är klart. Totalt utfördes det sex olika intervjuer varav en intervju genomfördes med tre pedagoger samtidigt. Tre intervjuer genomfördes på en förskola med barn mellan 1-3 år. Två intervjuer gjordes på en förskola med en blandning av åldrar. På den sista förskolan gjordes det en intervju med tre pedagoger. Alla olika pedagoger som har intervjuats på samma förskola har jobbat på olika avdelningar. Frågorna som ställdes kan du se i bilaga 1. Intervjuerna varade mellan 30 min till 1 h.

Datansamling, bearbetning och analys

I observationen låg fokus på pedagogernas tillvägssätt och deras roll i utevistelsen. Jag tittade också på vad barnen lekte med och om det uppkom konflikter, hur de hanterades. Observationerna antecknades på ett skrivblock. Efter observationen intervjuades några pedagoger. Intervjuerna spelades in med ljud. Efter varje besök på en förskola har det gjorts en transkribering på intervjuerna. Genom att använda sig av denna metod var det lättare att hitta likheter och skillnader mellan vad olika pedagoger säger utifrån de frågor som ställdes. När all empiri var insamlad använde jag mig av tematisk analys som metod för att bearbeta all empiri. Jag började med att sortera all empiri efter mitt syfte och frågeställningar genom att markera den transkriberade texten med olika färger. När jag delade upp all empiri kom det fram några teman under varje forskningsfråga. Sedan jag hade delat upp både observationerna och intervjuerna under mina forskningsfrågor i olika teman så använde jag mig av arbetets bakgrund och dessa teman tillsammans för att analysera.

Forskningsetiska riktlinjer

Jag har hållit mig till de fyra forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet (2017) har som är informationskravet, konfidentialitetskravet, samtyckeskravet och nyttjandekravet. Innan intervjuerna hölls var jag tydlig med att berätta att förskolorna och pedagogerna kommer att vara anonyma och kan avbryta sin medverkan när som helst enligt informationskravet. Kvale & Brinkman (2014) förklarar att när personerna som deltar vet att de är anonyma är det fler som vågar säga vad de tänker. Konfidentialitetskravet innebär att ingen benämns med namn för att ingen annan ska kunna identifiera personen. Varken förskolan eller pedagogerna nämns med namn eller kön för att ingen utifrån ska veta vart

och vem som har deltagit. Enligt samtyckeskravet ska alla som deltar i studien ge sitt samtycke till deltagandet och det har informanterna gjort. Nyttjandekravet innebär att personuppgifter och insamlade uppgifter inte får användas utanför studien om inte informanterna har godkänt det. All empiri som har blivit insamlad från observationer och intervjuer med pedagoger har raderats när studien var färdig.

Resultat

Under resultatet finns min sammanställning av observationerna och intervjuerna

Observationer

Observationerna är sammanställda tillsammans under tre rubriker utemiljö, pedagogerna och barnleken.

Förskolornas utemiljö

Det som har framkommit på observationerna är att först och främst miljön har en stor betydelse för att skapa bråklekar. Det observationerna visade var att stora plana ytor lockade barnen till att springa och göra mer motoriska lekar. På en förskola var utegården uppdelad i olika lezoner. Med lezoner menar jag som rum utomhus där barnen satt och lekte. Det var tydligt att där det fanns tydliga lezoner utomhus störde sällan barn leken som pågick. Däremot, när det inte fanns tydliga lezoner, kunde jag se ofta barn som inkräktade på andras lekar. Tydliga lezoner var för det mesta sandlådan och lektugor.

Pedagogernas förhållningsätt

Pedagogernas arbetssätt var varierande på förskolorna. På en förskola var alla pedagoger bredvid barnen och lekte tillsammans med dem. På en annan förskola stod pedagogerna bredvid barnen som lekte för att titta och observera barnens lek. Den tredje förskolan hade en blandning av att vara med i leken och titta på leken. Jag kunde se att förskolan där pedagogerna var med i barnens lek hade också nog med pedagoger ute för att kunna se varje hörn på gården. Detta hade inte förskolan som både var i leken och utanför leken. Förskolan som tittade på barnens lek hade många pedagoger utomhus men valde ändå inte att gå in i barnens lek.

På alla förskolor kunde man se att pedagogernas syn på bråklekarna varierade ifrån person till person. När bråklekar inträffade såg jag på alla förskolor hur pedagogerna tittade på leken och på barnen för att försöka bedöma om det var en lek som behövs stoppas eller formas om. Vissa pedagoger kunde gå in i leken och börja leka med barnen för att på så vis kunna styra leken om det behövdes. Några pedagoger kunde ställa sig nära för att kunna höra vad de sade och se tydligare vad barnen egentligen lekte. Jag såg ingen särbehandling av vad barnen fick leka när jag gjorde observationerna. Både pojkar och flickor fick leka samma saker.

Barnens lek utomhus

Barnens lek var väldigt varierande på förskolorna. På en förskola lekte de flesta barnen lekar som var grovmotoriska och rollbaserade lekar t.ex. tjuv och polis. En annan förskola hade en blandning av olika lekar. Barnen lekte mest rollekar och konstruerade saker t.ex. byggde de en eldstad. Bråklekarna som utfördes vid observationen var inte så många och långa när de uppkom. Det var för det mesta pojkar som lekte dessa lekar men flickor var också med i vissa lekar. Pojkarna som lekte hade ett högre tempo och en högre ton när de lekte. Detta var likadant på alla förskolor.

Intervjuer

Eftersom detta arbete handlar om att ta reda på hur pedagogerna jobbar och ser på bråkleken är intervjuerna den viktiga delen av datainsamlingen. Resultatet ifrån intervjuerna har sammanställts under de tre huvudfrågorna som detta arbete jobbar med. Totalt är det tre olika sammanställningar ifrån de tre olika förskolorna.

Förskola nr 1

På första förskolan gjordes det tre intervjuer från olika avdelningar.

Hur ser pedagogernas syn på bråkleken ut?

Pedagogerna tyckte att bråklekarna inte är okej när något barn kan skada sig eller om något barn blir kränkt. Bråklekarna anses vara lekar som lätt kan spåra ur. Två pedagoger säger att det sker ofta när barnen inte kommer överens. Det kan vara t.ex. vem som ska ha en leksak eller hur leken ska gå till. En pedagog tar upp brottarlekar som en svår bråklek. Pedagogen säger att när båda barnen är med i leken och de tycker det är kul att brottas så är det svårt att bestämma om leken ska få fortsätta eller inte. Pedagogen påpekar att många pedagoger stoppar dessa lekar direkt men hen tycker dessa lekar är okej så länge barnen är överens i leken. Det viktiga är att barnen har samma lekregler och har tolkat leken på ett liknande sätt.

Alla pedagoger har olika gränser när en lek har gått överstyr. Pedagogen kan försöka leda in leken på ett annat spår för att undvika olyckor eller sätta stop för leken helt genom att t.ex. ta bort saken de leker med. Två pedagoger berättade att barnen använde bandyklubbor för att kroka och slå varandra i en lek. Pedagogerna valde att ta bort bandyklubborna som gjorde att barnen började leka andra lekar istället. Det alla pedagoger ser är att bråklekarna sker oftare när ingen pedagog är närvarande. ”Barnen söker sig till ett ställe där vuxna inte ser”. En pedagog säger att barnen ofta är medvetna om vilka lekar som de inte får leka och därför söker de sig till ett ställe där ingen kan se dem när de leker dessa lekar.

Alla som intervjuades ser både positiva och negativa saker med bråklekarna. Det största negativa är att barnen kan göra sig illa på något sätt. Däremot tog de upp olika positiva saker om bråkleken. En pedagog såg bråkleken som ett bra tillfälle för barnen att använda sin egen fantasi och skapar egna regler tillsammans med en kompis. Pedagogen påpekar att man inte ska vara snabb på att säga nej bara för att barnen leker med ex. pinnar då barnen själva har konstruerat leken. En annan pedagog lyfter upp samspelet mellan barnen i bråklekarna och att barnen kan testa på saker med leken som hjälp t.ex. knuffas. En av pedagogerna har sett att bråklekarna kommer fram oftare när barnen inte har något att göra. Pedagogen berättade att på hösten när sanden är frusen och ingen snö har kommit sker det mest bråklekar. Pedagogen tror man kan minska de oroliga lekarna genom att skapa rum utomhus och ha närvarande pedagoger. Med de små rummen kan barnen gå ifrån och vara ifred.

Hur förhåller sig pedagogerna till utevistelsen?

Alla pedagoger som intervjuades sa att de försökte vara nära barnen när de var ute. De berättade att alla i huset har bestämt att man ska vara där barnen är för att skapa en trygg miljö och minska olyckor och kränkningar. I utevistelsen försöker de vuxna att undvika att vara där någon annan vuxen är. En pedagog berättar att en grupp vuxna tenderar att dras

till varandra. När två pedagoger står och pratar ute på gården kan det hända att fler pedagoger kommer också. Detta var något som de ville få bort från utevistelsen och därför jobbade de nu med att se till att sprida ut sig så gått det går. Alla pedagoger sa att när de är ute är en av sakerna de gör är att hjälpa barnen att starta upp en lek. Alla pedagoger är med i leken till en viss del. Två pedagoger nämner att man tar en roll i leken där man kan gå ifrån om det skulle behövas. En pedagog säger att det kan räcka med att bara vara närvarande för att skapa en trygghet och bra lekmiljö. Genom att vara nära barnen hinner man se och höra vad barnen gör. Pedagogerna berättar att en av deras uppgifter när de är ute är att utmana barnen.

Hur behandlar pedagogerna pojkarna och flickorna lika när det kommer till bråkleken?

Alla pedagoger som intervjuades sa att pojkar är mer fysiska och att det är de som startar upp dessa bråklekar. Däremot tyckte två pedagoger att flickor också kunde leka dessa lekar men inte lika ofta. En av dessa pedagoger tyckte att pojkarnas och flickornas lek kunde vara lika fysisk mot varandra. Den tredje pedagogen tyckte att flickorna oftare utesluter barn från lekar än vad pojkarna gör.

När frågan kom om pedagogerna behandlar pojkarna och flickorna olika i bråkleken fick man olika svar från alla. Den första sa att hen tyvärr nog oftare släpper pojkar att leka dessa bråklekar. Pedagogen säger att pojkarna söker de motoriska lekarna som ofta har en nära koppling till bråklekarna. Den andra pedagogen hade inte tänkt så mycket på detta. Pedagogen hoppas att hen inte gör det men vet inte. Den sista pedagogen tycker inte att hen behandlar pojkar och flickor olika när det kommer till bråklekar. Pedagogen säger att detta är något som man behöver uppmärksamma. ”Det är fort gjort att låta pojkarna vara lite mer utåtagerande”.

Förskola nr2

På denna förskola gjordes det en intervju med tre pedagoger som jobbade på olika avdelningar.

Hur ser pedagogernas syn på bråkleken ut?

En pedagog säger att utemiljön lockar till spring och barnen är tillåtna att göra mer grovmotoriska lekar utomhus än inomhus. Barnen leker det de bearbetar. De kanske har sett Batman och vill bearbeta det som de sett med hjälp av leken. Alla tre som intervjuades var överens om att barnen ofta leker vad de har sett, ex. Daidalos som är ett populärt barnprogram. Pedagogerna ser dessa bråklekar som okej men det kan lätt uppkomma problem. Ett problem är när ett barn som aldrig har sett vad barnen leker för något vill vara med eller bjuds in i leken. Pedagogerna menar att det lätt blir missförstånd och svårt för barnet att förstå lekreglerna när de inte har något att relatera till.

Pedagogerna säger att de inte vill förbjuda allt som barnen gör men att det ändå ska finnas tydliga regler för vad man får och inte får göra. En pedagog nämner att barnen kastade många saker utomhus och då tog de bort de leksakerna ett tag, vilket gjorde att denna lek försvann. Ett annat sätt är att förbjuda för vissa barn att leka med dessa föremål eller vara tydlig med barnen om vad sakerna får användas till. Pedagogen säger att man inte vill bli någon som säger nej till allt utan mer en som avleder istället. Det pedagogerna tycker är bra med bråklekar är barnens relationer till varandra. Barnen lär känna sina kompisar. Nackdelen med bråklekar tycker pedagogerna är att barn lätt kan göra sig illa. De säger att

det är väldigt svårt att veta vad man får göra och inte få göra för barnen. I bråkleken är det väldigt svårt att läsa av lekkoderna. En lek som barnen inte får göra på förskolan är brottningsleken. Pedagogerna ser att i denna lek sker det många olyckor och många små barn ser på som inte förstår sig på lekreglerna. Barn vill inte göra varandra illa utan det bara blir så ibland.

Hur förhåller sig pedagogerna till utevistelsen?

Pedagogerna berättar att de oftast undviker att vara med i leken när barnen leker utomhus. De berättar att en del barn tappar leken när en vuxen går in i leken. Pedagogerna säger att när en vuxen är med i leken tenderar barnen att fastna i pedagogens styrning och har sedan svårt att släppa pedagogen. Alla pedagoger sa att det de gör istället är att de är med vid sidan om och tittar på barnens lek. Däremot vill pedagogerna inte att barnen ska känna sig bevakade. En pedagog berättar att en vanlig lek kan dölja många problem och att man ibland kan behöva styra barnen till andra lekar. Eftersom utegården är stor och delas av flera avdelningar så pratar de mycket med varandra om vad de har sett hos just deras barn säger en pedagog. Pedagogerna har tillsammans pratat om olika saker som inte är okej utomhus. Det finns många pedagoger utomhus och vissa kan tycka att det är okej med vissa saker och andra inte. Därför har pedagogerna tagit upp dessa saker i hela huset och beslutat tillsammans vad som är okej och inte okej.

Hur behandlar pedagogerna pojkarna och flickorna lika när det kommer till bråkleken?

Pedagogerna berättar att de ser fler pojkar som drar sig till bråklekarna. En pedagog som jobbar med yngre barn (1-3 år) säger att det är bara pojkarna som leker bråklekar och flickorna i den åldern leker för det mesta andra lekar. Pedagogerna säger att barn runt treårsåldern börjar vara mer utforskande och samspelar mer med andra barn. De menar att äldre barn oftare leker bråklekar än de yngre barnen. Alla tre pedagoger svarade att de inte behandlar pojkar och flickor olika när det kommer till bråklekar. De ser att pojkar är ofta de som startar lekarna men även flickor kan vara med i leken. Pedagogerna berättar att de har börjat se pojkar våga vara med i andra lekar t.ex. mamma, pappa, barn. De har börjat se att pojkar som är väldigt fysiska ute har börjat leka mer rollekar och omvårdnadslekar inne. De säger att tanken på vad som är pojkigt och flickigt har börjat försvinna.

Förskola nr3

På tredje förskolan gjordes det två intervjuer från olika avdelningar.

Hur ser pedagogernas syn på bråkleken ut?

Pedagogerna är överens om att bråkleken är bra för barnen att bearbeta olika saker som de kanske inte kan klara av i verkligheten. En pedagog tar ett exempel på ett barn som inte kan sitta stilla på samlingen. När barnet sedan leker att den ska vakta en skatt kan barnet sitta länge stilla utan något problem. Leken är som ett skydd och barnen kan gå ut och in i leken. Den andra pedagogen berättar att barnen leker vad de ser. Ett problem som uppkommer i bråklekarna är när ett barn kommer in i leken som inte har sett det barnen leker, t.ex. Star Wars. Barnet vet inte vad hen har för roll eller vad hen ska göra utan

barnet ser bara att de andra viftar med pinnar och därför gör barnet samma sak. Pedagogerna säger att det ofta händer att någon gör sig illa på de sättet.

Båda pedagogerna är överens om att bråkleken är något som barnen vill och behöver i vardagen. En pedagog säger att brottnings tycker de olika om. Pedagogerna tycker att det är en bra lek där barnen får träna på att ta på varandra och öva sin motorik. Däremot är hen noga med hur brottningen går till. Genom att uppmuntra barnen till att brottas menar pedagogerna att man lockar fram flickorna som vill men inte riktigt vågar. Den andra pedagogerna säger att vissa lekar kan vara högljudda, t.ex. ett monster som skriker. Pedagogerna säger att man får ställa sig frågan om detta är relevant för leken. Båda pedagogerna nämner att en lek inte är okej om den inkräktar på andras lekar, ex. det skrikande monstret stör andras barns lekar.

Bråklekarna är svåra säger en pedagog. Det är svårt att samarbeta med många barn utan en klar ram. Bråklekarna är något som barnen för det mesta har konstruerat själva och spinner vidare på historier. När en lek inte fungerar vill inte pedagogerna avbryta den utan istället vill hen anpassa leken så den fungerar. Ett exempel som denna förskola gjorde var att skapa en låtsasfiende som barnen kunde slåss mot istället för att slåss mot varandra. Båda pedagogerna tycker att barnen behöver mycket stöttning i dessa lekar och att deras närvaro har en betydelse att hjälpa barnen leka bråklekarna. Få barn väljer att leka med varandra om de bråkar. ”Det är inte fiender som väljer att leka med varandra, utan det är kompisar”.

Hur förhåller sig pedagogerna till utevistelsen?

Båda pedagogerna berättar att de deltar i leken när de kan. En pedagog berättar att det är lättare att gå in i barnens lek om det finns många pedagoger ute. Genom att gå in i leken kan man som pedagog skapa trygga lekozoner. En pedagog säger att när det är få pedagoger utomhus blir det mer ett övervakande för att se alla barn. Båda pedagogerna säger att rollen man tar i leken ska vara en roll som inte är drivande utan leken ska kunna fortsätta om de behöver gå ut ifrån leken. Genom att vara med i leken får pedagogerna en bättre känsla för hur leken går. Pedagogerna säger att man ser mycket mer när man är med i leken. I arbetslagen har de tillsammans kommit överens om hur de ska jobba utomhus. På båda avdelningarna har de pratat om att vara nära barnen och vara här och nu. En pedagog säger att vissa pedagoger inte vill gå in i leken för de är rädda att leken ska störas. Istället för att gå in i leken kan man stå vid sidan om för att kunna se och höra vad barnen leker.

Hur behandlar pedagogerna pojkarna och flickorna lika när det kommer till bråkleken?

Den första pedagogerna säger att pojkar startar upp bråklekarna oftare än vad flickor gör. Däremot ser hen att alla barn har ett sug att leka bråklekarna. När en sådan lek är igång är både pojkar och flickor med särskilt om en pedagog också är med i leken. Pedagogerna tycker inte att de behandlar pojkarna och flickorna olika när det kommer till bråkleken. Båda pedagogerna nämner att hemmet och samhället har en betydelse hur barnen betar sig. Den andra pedagogerna tar filmer som ett exempel där manliga karaktärer är mer våldsamma än kvinnliga karaktärer. Pedagogerna ser att pojkar oftare leker det som de har sett på tv medan flickorna leker relationslekar. Tyvärr kan hen se hur flickor oftare blir nertystande än vad pojkar blir. Pedagogerna säger att pojkarnas lek oftare är högljudd medan flickorna pratar mer med varandra.

Analys

Analysen är uppdelad utifrån de tre forskningsfrågor som detta arbete har. Under forskningsfrågorna kommer observationerna, intervjuerna och bakgrunden användas för att försöka skapa en klarhet till mina forskningsfrågor.

Pedagogernas syn på bråkleken utomhus

Utifrån alla intervjuer som har gjorts har det visat sig att alla pedagogerna tycker ganska lika när det kommer till bråklekar. Däremot finns det fortfarande olika aspekter som pedagogerna tycker olika om. Det som framkommer tydligt ifrån intervjuerna är att alla är överens om när något barn kan skada sig är leken inte okej. På två av förskolorna nämner pedagogerna att bråklekar är något som barn använder för att bearbeta sin verklighet. Öhman (2011) stöder tanken att leken är barnens sätt att skapa en förståelse och hantera upplevelser som sker runt barnet. Hon säger att leken är en trygg ram där barnen kan pröva och leka med det som är farligt och förbjudet. Däremot är det otydligt vilka lekar pedagogerna ser som farliga lekar. Öhman (2011) hävdar att det är pedagogernas tålamod och acceptans som avgör om leken ska få fortsätta.

Utifrån observationerna och intervjuerna finns det flera exempel när pedagogerna plockar bort ett föremål som de tyckte skapade en farlig lek för barnen. I alla dessa fall berättade pedagogerna att barnen slutade helt med leken och började leka med något annat istället. Tullgren (2003) nämner att vissa lekar blir ofta förbjudna eller styrs mot något som tycks vara mer acceptabelt. Förskolan är ett kvinnodominerat arbete. Ifrån ett genusperspektiv kan man tänka att dessa acceptabla lekar lätt blir tolkade ifrån pedagogernas egna erfarenheter och upplevelser. Detta kan betyda att pedagogerna stoppar lekar som de själva inte har upplevt eller har någon kunskap om som i sin tur kan leda till ”pojklekar” stoppas oftare. Som det har nämnts tidigare använder barnen leken för att bearbeta sin vardag. Det betyder att när pedagogerna stoppar en lek är risken hög att de stoppar barnen i deras bearbetning. I läroplanen för förskolan står det att verksamheten ska ge barnen utrymme för barnens egna planer, kreativitet och fantasi i leken (Skolverket, 2016). Pedagogerna som intervjuas nämner att de försöker leda leken när de tycker den börja gå överstyr och många säger att de vill helst inte avbryta en lek om det går.

På alla förskolor nämner de att bråklekarna är väldigt svåra för barn. Det svåra med bråkleken är att det finns inga skrivna regler och ramar för leken menar några pedagoger. Ofta uppstår det konflikter när något barn inte följer de regler som har blivit uppsatta för leken. Alla tre förskolor nämner att just detta är både ett litet problem men också något bra för barnen att träna på. Det positiva tycker pedagogerna är att barnen tillsammans skapar ramfaktorerna för leken genom att antingen bygga vidare på något eller börja från grunden. Problemet är när barn som inte vet ramfaktorerna kommer in i leken. Öhman (2011) ser att barn idag leker mer sådant de har sett på tv än de klassiska vuxenrollerna som barn lekte förut. Problemet med detta är att alla barn inte har sett samma saker, vilket leder till att barnen har olika ramfaktorer, detta gäller också pedagogerna. Eftersom barn leker alltmer med fiktiva roller är det också viktigt att pedagogerna följer med i lekutvecklingen. Många vuxna har förutfattade meningar hur en lek ska se ut. Men barnens lek förändras över tid och därför måste vi vuxna också tänka om hur vi ser på leken (Öhman, 2011).

Lekar där barnen brottas eller har en mer fysisk kontakt var de flesta pedagogerna som intervjuades emot. Chansen att något barn blir skadat är hög tyckte några pedagoger. Men det fanns vissa pedagoger som tyckte att barnen skulle få leka dessa lekar. Pedagogerna som tyckte att det var okej med dessa lekar hade olika knep för att minska riskerna för skada. Något som pedagogerna gjorde var att vara i närheten och såg till att barnen som deltog förstod lekens regler. Många vuxna gillar inte när barn leker dessa våldsamma lekar och säger att barn blir mer olydiga och okänsliga när de leker våldsamma lekar (Öhman, 2011). Pedagogerna som låter barnen brottas menar att det är en bra lek om alla är med i leken. Barnen får för det första träna på sin motorik men också hur man tar på varandra säger en pedagog. Brottnings förknippas lätt till en maskulin aktivitet. Det fanns en pedagog som verkligen ville lyfta fram flickorna och hjälpa dem att brottas. Den pedagogen kunde se att leken uppskattades av flickorna när de fick hjälp att utföra den. Utifrån ett genusperspektiv kan man fundera hur pedagogerna tänkte runt brottnings. Är det så att pedagogerna tänker i allmänhet att brottnings är bara en lek där det sker olyckor och något som bara pojkar söker sig till?

Det som framkommer i detta arbete är att många pedagoger har det svårt att bestämma sig hur de ska hantera bråklekarna. Utifrån observationerna och intervjuerna syns det att pedagogerna handlar olika i olika situationer. Ibland förbjuds lekar och ibland hjälper pedagogerna barnen att utveckla leken så att den inte går överstyr. Öhman (2011) såg också att pedagoger har ofta problem med dessa lekar. Hon säger att pedagogerna vill tillåta alla sorters lekar men att bråklekarnas innehåll och sättet barnen leker på sällan uppskattas. Vi vet att barn lär sig genom leken och att bråklekarna kan vara ett bra sätt för barnen att bearbeta något det har sett eller varit med om. Däremot varnar Dunn & Hughes (2001) för barn som bara leker bråklekar på förskolan och barn som har det svårt med sociala lekar. I deras studie såg man att dessa barns lek ofta slutade med våld. Detta är något som pedagogerna som intervjuades nämner. Pedagogerna lyfter upp barnens sätt att skapa en lekvärld med en kompis och hur svårt det kan vara. Att skapa en lekvärld tillsammans med ett annat barn är extra svårt om ett barn inte riktigt klara av det sociala samspelet. Det kan bero på flera olika saker varför bråkleken går över till våld däremot får man inte glömma att barnen inte vill slåss med varandra utan de vill leka. En pedagog sa att barnen väljer att leka med varandra inte att bråka.

Pedagogernas förhållningsätt till utevistelsen

I observationerna som gjordes kunde man se hur de olika förskolorna jobbade olika när det var ute med barnen. Alla pedagoger tyckte det var viktigt med att vara nära barnen för att kunna se hur leken gick. Däremot hade förskolorna olika sätt att komma nära barnen. På en förskola tyckte man att pedagogerna ska vara med i leken och att pedagogerna ska vara där barnen håller till. En annan förskola ville helst inte gå in i barnens lek för att undvika att leken kommer av sig när en pedagog kommer in. Denna förskola jobbade mer på att vara nära utan att barnen skulle känna sig iakttagna. Den sista förskolan jobbade på båda sätten och pedagogerna sa att det är mycket lättare att gå in i barnens lek om det finns många pedagoger ute.

Utifrån observationerna kunde man se att det pågick fler bråklekar där pedagogerna inte var delaktiga i lekarna. När pedagogerna var med i leken blev det sällan någon stor konflikt i leken. Genom att alltid vara tillgänglig för barnen har man möjlighet att vara medundersökande, medupptäckande, medupplevande och medagerande (Ohlsson, 2015; Öhman, 2011; Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). Några pedagoger som

är med i barnens lekar så att de skapar trygga lekzoner för barnen. Detta var också något som framkom i observationerna. Man kunde se att pedagogerna påverkade lekmiljön på olika sätt beroende på deras beteende. Om det fanns en pedagog i närheten eller med i leken skapades det oftare ett lugnare klimat. Doverborg m.fl. (2013) förklarar vikten av att utmana barnens förståelse i olika ämnen. De förklarar att pedagogernas närhet är viktig för att kunna hjälpa barnen att klara av dessa utmaningar. Det som framkommer ifrån detta är att när pedagogerna är med i leken får barnen snabbare och oftare stöd i sin lek. Vi vet utifrån tidigare stycke att det kan lätt uppkomma konflikter i bråklekarna och därför är pedagogernas närhet just i denna lek väldigt viktig. Däremot kan det bero på leken hur närvarande pedagogen ska vara. Många pedagoger är oroliga att de ska störa eller omedvetet styra barnens lek om de deltar. I läroplanen för förskolan står det att man ska ge barnen utrymme för deras kreativitet och fantasi i leken (Skolverket, 2016). Pedagogernas roll blir att hitta något mellanting där barnens kreativitet och fantasi ligger fortfarande i fokus, men också att pedagogerna finns nära för att kunna hjälpa barnen med bråklekarna och de konflikter som kan uppkomma.

Ibland har barn svårt att hitta lekar eller komma igång med en lek utomhus. I dessa situationer var alla medverkande pedagoger överens om att man tillsammans kan starta upp en lek med barnet. Ohlsson (2015) påpekar hur otrolig viktig leken är för barnen och att det är pedagogernas uppgift att visa barnen olika lekar. Öhman (2011) säger att vi har en generationsplikt att lära barn lek genom att lära barnen de olika lekkoderna. Detta gäller även bråklekarna. Ohlsson (2015) menar att det är viktigt att vuxna vågar delta i både nya och gamla lekar med barnen. Förskolan är ett kvinnodominerat arbete och därför är flickornas lekar och tankar mer relaterade än pojkarnas i förskolan. Det är därför viktigt att pedagogerna testat på nya områden och lekar som alla barn kan relatera till (Rithander, 1991).

Pojkarna och flickorna i bråkleken

Det som framkommer ifrån intervjuerna är för det första att pedagogerna ser hur pojkar söker och startar upp bråklekarna ute på gården. Det visade sig också att många flickor har ett intresse för denna lek men startar sällan upp leken själva. Flickorna kan vara med i leken om några pojkar har startat upp den. En anledning till varför flickor inte startar upp dessa lekar fast det finns ett intresse för dem kan handla om det som Rithander (1991) förklarar. Hon säger att när pedagogerna dämpar pojkars vilda lekar så dämpar de också flickornas omedvetet. Rithander (1991), Säljö (2010) och Johansson (2008) skriver om samhällets förväntningar på hur flickor och pojkar ska vara. Flickor förväntas vara skötsamma och lugnare än pojkar. Genom att flickorna inte startar upp dessa bråklekar så går de inte emot samhällets förväntningar (Säljö, 2010).

Pedagogerna tyckte olika när frågan om de behandlar flickor och pojkar lika när det kommer till bråkleken. Alla pedagoger är eniga att man ska behandla barnen lika men däremot så sa några pedagoger att det lätt händer att pojkar blir släppta oftare än flickor när det kommer till bråklekarna. Pojkar leker oftare aktivitetslekar och flickor leker oftare relationslekar (Öhman, 2011). Pedagogerna noterade att pojkarnas lek hade oftare ett högre tempo och ljudnivå än flickornas lek. En pedagog säger att pojkarnas motoriska lekar har ofta en nära koppling till bråklekarna. Rithander (1991) berättar att pedagoger spenderar mycket energi på att förändra pojkarnas lek genom att stoppa leken, dämpa eller försöka styra om leken. Eftersom pedagogerna inte vill vara en person som bara säger nej till barnens påhittade lek är det lätt hänt att barnen som söker denna lek får leka den

tillslut. Det är tydligt att många flickor vill leka dessa lekar men det är något som gör att flickorna sällan startar upp leken. Pedagogerna stoppar inte flickorna att leka bråklekar men däremot så stöttar sällan pedagogerna flickorna att starta upp en sådan lek. När pojkarna leker bråklekar väljer de ofta att leka något de har sett på tv. Det kan vara en serie eller någon film som några barn har sett (Rithander 1991; Öhman 2011). Ofta i dessa filmer och serier finns det tydliga manliga och kvinnliga roller. Rithander (1991) intervjuade en pedagog som sa att flickor tog ofta avstånd ifrån dessa lekar när pojkarna började leka en film eller serie. En anledning till varför flickorna inte deltar i dessa lekar kan vara för att det är väldigt ofta stereotypa roller. Däremot i intervjuerna sa pedagogerna att både pojkar och flickor var med och lekte saker de hade sett på tv. När både pojkarna och flickorna var med så var det ofta serier eller filmer där rollerna var neutrala. Däremot om barnen lekte t.ex. Batman så var det flest pojkar som deltog i leken. Pedagogerna nämner ofta att barnen blir påverkade av sin omgivning. Alla barn har olika erfarenheter ifrån sitt hem och särskilt när det kommer till genus. Däremot är det en förskola som ser att pojkar har börjat våga leka mer relationslekar när de är inne. Denna förskola säger att tanken på vad som är pojktigt och vad som är flickigt har börjat försvinna på förskolan. Strandberg (2014) berättar att man ska uppmuntra barn att lära ut det dem redan kan till andra barn. På denna förskola har pojkarna börjat att se och lära sig av flickorna som leker dessa relationslekar dagligen och det finns inget som säger att pojkarna kan lära flickorna att leka bråklekarna.

Diskussion

I denna del kommer jag att komma med mina egna tankar runt resultatet och helheten av arbetet.

Pedagogernas tankar och förhållningsätt runt bråklekarna

När jag började med detta arbete trodde jag att det skulle vara fler pedagoger som är emot bråklekarna, men detta var absolut inte fallet. Många pedagoger tycker som jag att dessa lekar är väldigt svåra. Det som kommer fram är att just närheten är väldigt viktig när barnen leker dessa lekar. Bråklekarna fungerar bra så länge barnen klarar att samspela med varandra. Däremot är det svårt både för barnen och pedagogerna att samspela när man har olika erfarenheter och idéer hur leken ska gå till (Öhman, 2011). Som pedagog är det viktigt att man hjälper barnen förstå och respektera varandra i leken. Pedagogerna hade olika sätt att hantera bråklekarna på beroende vilken förskola man var på. Vissa pedagoger var med i lekarna medan andra pedagoger såg på leken utan att störa den. Det som framkommer tydligt är att barnen får snabbare och oftare hjälp och stöd när pedagogerna är med i leken. I observationerna kunde man se att bråklekarna sällan går över någon gräns och det sker sällan konflikter när en pedagog är med. Däremot så vill jag påpeka att det har gjorts för få observationer för att verkligen säga att detta är fallet. Men utifrån de tre observationerna jag har gjort och vad olika författare har skrivit så verkar detta vara sant.

Ibland kan bråklekarna uppfattas som enkla lekar där barnen inte utmanar sig själva. Det kan till exempel vara en lek där barnen springer och jagar varandra. Som pedagog kan man hjälpa barnen att ta leken till en ny nivå genom att ställa frågor och själv vara delaktig i leken (Öhman, 2011; Doverborg, m.fl. 2013). Några pedagoger såg att när de själva var med i bråklekarna var det ofta fler barn som ville vara med. Pedagogerna kunde särskilt se att flickorna kom och ville vara med när en pedagog var där. Jag tänker mig att det finns två olika anledningar till varför flickorna kommer när en pedagog är med i bråklekarna. Den första anledningen kan vara för att flickorna känner sig tryggare när en pedagog är med och det visar också att denna lek är okej att leka. I analysen framkommer det att barn ofta anpassar sig efter samhällets förväntningar. Genom att en vuxen är med i leken visar man för barnen att denna lek är okej och acceptabel att leka. Den andra anledningen kan vara att när en pedagog är med i leken blir leken oftare mer avancerad. Bråklekarna är mest motoriska men när en pedagog är med kan hen ta in de sociala aspekterna och skapa tillsammans med barnen en mer avancerad lek.

Alla förskolor och pedagoger är överens om att bråklekar inte är okej när barn kan skada sig. Däremot vart gränsen går är mycket oklar. För det mesta är det något som de närvarande pedagogerna måste bestämma. Det märks att det finns olika synpunkter ifrån pedagogerna på vad som är en okej lek. Brottning var en av lekarna där många pedagoger hade olika synpunkter. Jag såg att pedagogerna som låter barnen brottas hade tydligt för sig vad som var okej och inte okej i brottarleken. Jag tolkar utifrån intervjuerna att ibland blir vissa lekar stoppade utan att pedagogerna tänker på konsekvenserna. Det finns några tillfällen där pedagoger stoppar barnens lek och barnen får söka upp något annat att leka. Men vi får inte glömma bort att barn bearbetar genom lek och om vi då stoppar deras bearbetning kan det få en negativ effekt på barnet (Öhman, 2011). Vad kan man göra istället? Tullgren (2003) och Ohlsson (2015) tycker att pedagogerna ska hjälpa barnen att leka leken. Om det är en ”farlig” eller ”orolig” lek är det viktigt att pedagogerna inte bara

stoppar leken utan hellre hjälper barnen forma leken så att den fungerar. Jag vet utifrån erfarenhet att om man stoppar dessa lekar så kommer leken att startas upp igen på något annat ställe.

Pojkar och flickor i förskolan

Jag blev lite förvånad över hur stor skillnad det var på pojkar och flickor när det kommer till att söka upp dessa bråklekar. Det är tydligt att pedagogerna oftast ser pojkar som startar upp dessa lekar. Rithander (1991), Säljö (2010) och Johansson (2008) menar att det är samhällets förväntningar som gör att det är fler pojkar som söker upp bråklekarna. Ett exempel på detta kunde man se när barnen lekte saker de hade sett på tv. Flickor var bara med när rollerna var könsneutrala eller när det fanns en flickroll som gick emot de klassiska könsrollerna. Jag tycker det är väldigt tråkigt att barnen redan i förskoleåldern är så påverkade av samhället. Däremot tycker några pedagoger att vi håller på att bryta dessa förväntningar, åtminstone på förskolan. Öhman (2011) ser att pojkar leker oftare aktivitetslekar och flickor leker oftare relationslekar. Detta skulle man kunna klassa som typiska pojklekar och flicklekar. Strandberg (2014) tycker att barnen ska hjälpa varandra och lära ut till andra som inte kan. Jag ser en möjlighet här där barnen kan ta nytta av varandras lekkunskaper. Däremot om man ska göra som Strandberg säger är pedagogernas närhet väldigt viktigt för att undvika missförstånd i början.

Förskolan är ett kvinnodominerat arbete. Det betyder att de flesta också har en kvinnosyn när det kommer till lekar. Enigt Öhman (2011) är det skillnad på vad pojkar och flickor leker. Detta kan tolkas som att en kvinna har det lättare att förstå och stätta sig in i flickornas lekar än i pojkarnas (Rithander, 1991). Jag tror att många vuxna väljer och erbjuder barnen lekar som de tror barnen vill leka. Utifrån mina egna erfarenheter har jag sett att när en pojke eller flicka inte har något att göra så erbjuder vuxna lekar som är typiskt manliga och kvinnliga. I intervjuerna vad det många pedagoger som sa att de kunde starta upp en lek med ett eller flera barn om barnen inte hade något att göra. Däremot hur pedagogerna väljer lekarna har jag inget tydligt svar på. Rithander (1991) är en av många som lyfter fram vikten för pedagogerna att våga testa på nya områden och lekar som alla barn kan relatera till. I analysen visas det att flickor har ett intresse för bråklekarna men att de sällan startar upp lekarna. Jag tror att en stor faktor till detta är hur samhällssynen ser ut men också att pedagoger och vuxna inte erbjuder flickor att leka dessa lekar. Om vi tittar på vad barnens val av lekar är kan man säga att pojkarnas första val är aktiva lekar och flickornas första val är relationslekar. Vi vet utifrån analysen att många bråklekar stoppas eller formas om. Däremot är det sällan relationslekarna blir stoppade. Det betyder att en pojke kan behöva byta lek flera gånger medan en flicka kan sitta och leka samma lek hela utevistelsen. Jag tror att pojkar på så vis blir mer utmanade att testa på nya lekar. Flickorna däremot, som inte blir stoppade i sin lek, kan på så vis missa olika kunskaper det skulle ha fått om de testade att leka på något annat sätt. Pedagogernas förhållningsätt har stor betydelse på vad barnen lär sig (Ohlsson, 2015). Om pedagogerna vågar gå utanför samhällets förväntningar på vad en man och kvinna ska göra kan pedagogerna uppmuntra barnen att göra likadant. Jag anser att bråklekarna är en viktig del i barnens lärande och därför vill jag också att flickor ska känna att de får leka dessa lekar. Vi vuxna har en stor betydelse när det kommer till barnens lärande. Bråklekarna brukar ibland handla om svåra ämnen som barnen kan behöva hjälp med att bearbeta. Jag önskar att fler vuxna och pedagoger skulle uppfatta bråklekarna som lekar och inte bara som något högljutt och farligt. Det är sällan en vuxen är med i dessa lekar och lekarna bedöms oftast på avstånd om den ska få fortsätta. Jag hoppas att fler vuxna

och pedagoger kommer att våga testa vara med i bråklekar och försöka förstå leken utifrån barnens perspektiv.

Metoddiskussion

Det var många förskolor som inte svarade eller inte kunde ta emot någon just när jag gjorde mina fältstudier. Detta gjorde det ganska svårt att få ihop nog empiri för att få ett tydligt resultat. Något som kom upp mycket när intervjuerna hölls var begreppet bråklekar. Många pedagoger ville att man förklarade detta begrepp för att det används sällan i verksamheten. När jag förklarade hur jag tolkar bråklekar så visade det sig att de tolkade det på ett liknande sätt. Metoden som valdes fungerade bra för att få många olika synpunkter ifrån olika pedagoger. Om däremot det hade varit fler förskolor och pedagoger inblandade skulle resultatet kanske ha sett annorlunda ut. Anledningen till varför jag valde intervjuer som huvudmetod är för att med intervjuer kan jag lätt ställa följdfrågor och få mer utvecklade svar ifrån pedagogerna. Genom att förskolorna fick ta del av de flesta frågorna i förväg fanns det en risk att resultatet skulle bli konstruerat. Men eftersom jag hade många intervjuer ifrån olika förskolor och avdelningar är det en större chans att resultaten är sant och inte konstruerat. Det visade sig att många av informanterna inte hade läst frågorna och på vissa förskolor valdes det ut en pedagog när jag kom dit. Som jag ser det var valet att skicka ut många frågor ett misstag. Jag tror det skulle ha varit bättre om jag antingen inte skicka några alls eller att jag bara skickade några frågor som informanterna kunde fundera på.

Vidare forskning

Utifrån mitt arbete har det kommit fram att barnens förhållningsätt i bråklekarna påverkas av samhällets förväntningar. Som vidare forskning skulle det vara intressant att gå djupare in hur hemmet och samhället påverkar barnens val av lekar.

Referenslista

- Calleman, C. (2009). *Genusperspektiv på arbetsrätten: ett problembaserat läromedel*. Uppsala: Iustus.
- Doverborg, E., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. (2013). *Att undervisa barn i förskolan*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Dunn, J & Hughes, C (2001) "*I Got Some Swords and You're Dead!*": *Violent Fantasy, Antisocial Behavior, Friendship, and Moral Sensibility in Young Children*.
<https://onlinelibrary-wiley-com.proxy.ub.umu.se/doi/epdf/10.1111/1467-8624.00292>
(Hämtad 2018-10-12).
- Grahn, P. (red.) (1997). *Ute på dagis: hur använder barn daghemsgården? : utformningen av daghemsgården och dess betydelse för lek, motorik och koncentrationsförmåga*. Alnarp: MOVIUM.
- Johansson, E. (2008). "*Gustav får visst sitta i tjejsoffan!*": *etik och genus i förskolebarns världar*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Löfgren, Håkan (2014). Lärarberättelser från förskolan. I Annica, Löfdahl, Maria, Hjalmarsson & Karin Franzén (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. Uppl.: Stockholm: Liber
- Ohlsson, A. (2015). *Utomhuspedagogik: utveckling och lärande i naturen*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2014). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.
- Rithander, S. (1991). *Flickor och pojkar i förskolan: hjälpfröknar och rebeller*. (1. uppl.) Solna: Almqvist & Wiksell.
- Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. uppl.],). Stockholm: Skolverket.
- Stenkula, P & Daabas, W (2017) "*Sluta bråka!*" - *En studie om pedagogers förhållningssätt till bråklekar i förskolan*.
<http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/23271/Examensarbetet%20PDF%20-%20Philip%20%26%20Wael%20.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (Hämtad 2018-11-06).
- Strandberg, L. (2014). *Vygotskij, barnen och jag: pedagogisk inspiration*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (2. uppl.) Stockholm: Norstedts.

Tullgren, C. (2003). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2004. Malmö.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
<https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/vi-analyserar-och-utvarderar/alla-publikationer/publikationer/2017-08-29-god-forskningssed.html> (Hämtad 2018 12-02)

Wernersson, I. (2006). *Genusperspektiv på pedagogik*. Stockholm: Högskoleverket i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning.

Öhman, M. (2011). *Det viktigaste är att få leka!*. Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Intervjufrågor

Mitt examensarbete handlar om bråklekar utomhus. Det jag vill ta reda på är hur pedagogerna ser på bråkleken och hur de själva förhåller sig vid utevistelsen.

Vad är Bråklek utomhus för dig?

När kan du se det hända? Specifika lekar, barngrupp?

händer det ofta?

Ser du något problem med bråkleken?

Försöker ni få bort bråkleken? Ersättning?

Hur förhåller du dig vid utevistelsen? (vad gör du)

Har ni i arbetslaget pratat om hur ni ska jobba utomhus? Ex. Hur ni ska betera er, vara med i leken eller låta barnen leka själva?

Finns det lekar som ni stoppar?

Vilka?

Varför?